

Kaisa Kyläkoski

Viipurista Venäjän vangiksi 1710-22

Viipurista Venäjän vangiksi 1710-22

Kaisa Kyläkoski

Viipurista Venäjän vangiksi 1710-22

©copyright Kaisa Kyläkoski 2015

Helsinki 2015

Valmistaja Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi.

ISBN: 978-952-286-850-3

Tämän kirjan innoittajana ja johtolankana on esi-isäni Gabriel Saréenin (1687-1741) sotavankivuodet. Mitä niiden kokemuksista ja kärsimyksistä on tavoitettavissa?

Karoliinien sotavankeudesta on kirjoitettu ruotsiksi kokonaisesityksiä, joissa on keskitetty Pultavassa vangittuun joukkoon. Suomeksi on aiheesta ilmestynyt K. O. Lindeqvistin isonvihan historiassa yksi luku ja Erkki Kansanahon kirjat, joissa uskonnollinen elämä on pääaiheena.

Itse halusin korostaa vankien kokemia asioita ja päädyin siksi kirjoittamaan osan tekstistä päiväkirjan muotoon. Sanastollisesti se ei vastaa 1700-luvun alun suomenkieltä, mutta pyrkii noudattamaan ajalle tyypillistä sisältöä.¹

Lähteinäni ovat sotavankien aitojen päiväkirjojen lisäksi ajan matkakertomukset. Olen käyttänyt vain painettuja versioita ja kielitaitoni rajoitusten vuoksi pääasiassa ruotsin- ja englanninkielisiä.

Gabriel Saréen oli vangiksi joutuessaan vänrikki eli hänet lasketaan upseeristoon, jonka vankeusajasta lähteet kertovat huomattavasti enemmän kuin tavallisten sotilaiden kärsimyksestä pakkotyössä. Siitä on valitettavasti tässäkin kirjassa hyvin vähän tietoa.

¹ Päiväkirjojen sisällöstä ja matkalaisten huomioista: Lahtero 1970, Sjebaldina 2009, Nyman 2013

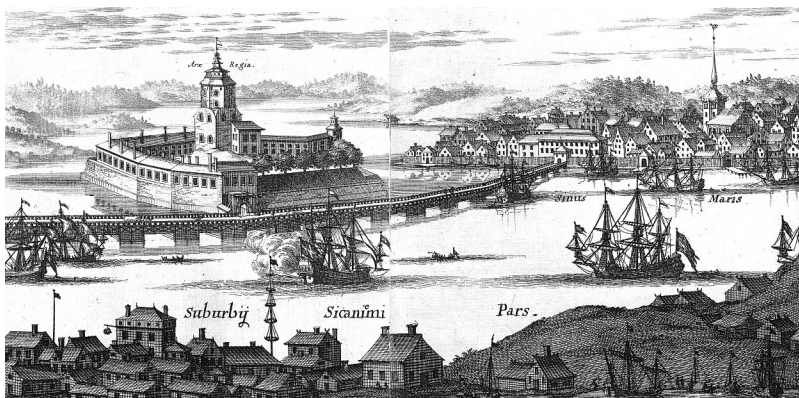
Sisällysluettelo

Viipurissa.....	7
Kohti Moskovaa	13
Moskovassa.....	23
Moskovasta Tobolskiin.....	31
Tobolskissa.....	41
Toimeentulon ansaitsemisesta.....	53
Samarovski Jam.....	56
Takaisin Tobolskissa.....	60
Paluu kotiin.....	87
Liite: Viipurissa vangittuja.....	90
Lähteet.....	115

Viipurissa

17. lokakuuta 1706 – Olen nyt Porin läänin
kaksikasjaljaväkirykmentin kersantti.²

31. elokuuta 1707 – Tulin Porin läänin
kaksikasjaljaväkirykmenttiin pestattujen miesten kanssa
Turusta Viipuriin.³

Viipuri 1600-luvun lopussa kuvattuna

12. toukokuuta 1708 – Venäläiset polttivat Porvoon.⁴

14. huhtikuuta 1709 – Palasin Turun komennukselta
Viipuriin. Samaa matkaa tuli Turussa pestattu varusmestari
Henrich Ruuth.⁵

1. toukokuuta 1709 – Pieni lapseni haudattiin Turussa.⁶

3. elokuuta 1709 – Venäläiset ovat toimittaneet Viipuriin
sanomalehtiä, joiden mukaan me olemme kärsineet
Pultavassa murskatappion. Jotkut uskovat ja toiset väittävät
valheeksi.⁷

² Lindh 1928 s. 324

³ Kankaanpää 2000

⁴ Mäntylä 1994 s. 205-208

⁵ Kankaanpää 2000

⁶ Utdrag ur Åbo domkyrkans räkenskaper 1907 s. 37

⁷ Ruuth 1908 s. 468. Ruuth ja Halila 1974 s. 415

?. marraskuuta 1709 – Kirkossa saarnattiin kesäkuisesta Pultavan tappiosta. Oli kuulemma rahvaamme kovakorvaisuuden, pahojen töiden ja syntien seuraus.⁸

10. joulukuuta 1709 – Kaksikaspataljoonan katselmus täällä Viipurissa. Emme ole saaneet rekrytoitua tarpeeksi miehiä, riveissämme on nyt neljä komppaniaa kuuden sijaan. Minä olen nyt pataljoonaa komentavan everstiluutnantti Magnus Stiernstrählen komppanian kersantti.⁹

1710 – Viipurin linnan päällikkö Lybecker lähti länteen "kokoamaan väkeä maan puolustukseksi" ja jätti Stiernstrählen johtoon. Kaikki tietävät, että venäläiset ovat tulossa, eikä Ruotsista tule apua ennen kuin laivalla pääsee läpi. Tuomiokirkon arvoesineet on lähetetty Turkuun.¹⁰

?. maaliskuuta 1710 – On satanut lunta monta päivää. Jäät eivät sula aikoihin.¹¹

21. maaliskuuta 1710 – Venäläiset nähtiin jäällä Viipurin luoteispuolella kello seitsemän aamulla. Myöhemmin päivällä tuli tiedustelijoilta viesti, että Viipurinlahdella on miehiä ja hevosia enemmän kuin tarpeeksi.¹²

22. maaliskuuta 1710 – Lisää venäläisiä tuli salmen toiselle puolelle. He ovat asettuneet Viipurin länsipuolelle.¹³

23. maaliskuuta 1710 – Venäläiset ovat aloittaneet kenttälinnoitusten teon. Jumalalle kiitos jäätyneestä maasta ja pakkasesta, jotka heitä hieman hidastavat.¹⁴

?. maaliskuuta 1710 – Siikaniemen puolustajat ja asukkaat tulivat linnaan. Heidän piti lähtiessään polttaa kaikki rakennukset, mutta sytytetyn tulen savun suojassa venäläiset pääsivät paikalle sammuttamaan.¹⁵

⁸ Vilkuna 2006 s. 55

⁹ Kankaanpää 2000

¹⁰ Ruuth ja Halila 1974 s. 416-417

¹¹ Ruuth ja Halila 1974 s. 417

¹² Ruuth 1908 s. 469-470. Ruuth ja Halila 1974 s. 417. Petrell 1904 s. 133. (vrt Mottley 1739 s. II:78)

¹³ Ruuth 1908 s. 470. Petrell 1904 s. 133

¹⁴ Ruuth ja Halila 1974 s. 417. Petrell 1904 s. 135

¹⁵ Ruuth 1908 s. 470. Ruuth ja Halila 1974 s. 417

? maaliskuuta 1710 – Olemme tuhonneet Linnasillan ja sahanneet parhaamme mukaan jäitä linnan ja kaupungin ympäriltä. Tykistöemme on lakkaamatta äänessä. Mutta linnaa on myös miinoitettu, sillä ehjänä sitä ei venäläisille anneta.¹⁶

30. maaliskuuta 1710 – Venäläiset avasivat tulen.¹⁷

1. huhtikuuta 1710 – Venäläiset jatkoivat ampumista, nyt myös tykkipattereilla. Linnoitusrakenteita on vaurioitunut ja olemme purkaneet niiden vieressä olevia puurakennuksia tulipalon pelossa.¹⁸

2. huhtikuuta 1710 – Pitkä Hermannin syttyi ja paloi liekein koko yön. Linnan keskiosa ja katto paloivat myös. Kattojen holvit kestivät ja omaan tulitukseemme ei tullut pitkää taukoa. Venäläiset ovat ampuneet kaupunkiin, jossa asukkaat ovat varmaan kellareissaan piilossa.¹⁹

12. huhtikuuta 1710 – Meikäläiset kävivät pienellä tiedusteluretkellä piirittäjien luona.²⁰

14. huhtikuuta 1710 – Tukholmaan on kuulemma lähetetty kirje, jonka mukaan olemme mielialaltamme toiveikkaita. Venäläisten kenttälinnoitukset saartavat meidät pian täydellisesti. Jotkut uskovat, että siellä on tuhat miestä kuollut kylmyyteen ja tauteihin ja että loput kärsivät nälästä.²¹

24. huhtikuuta 1710 – Stiernstråhle sanoo olevansa kovasti pettynyt päällystön ja miehistön riittämättömään puolustusintoon.²²

Toukokuun alku 1710 – Vihdoinkin lämpimämpää ja merkkejä Viipurinlahden jään lähtemisestä. Sekä toivoa ruotsalaisten alusten tulosta avuksi. Venäläiset ovat saaneet linnasta ammuttua rikki kansliarakennuksen ja pomminsa sytytti ampumavaraston. Onneksi siitä oli ammuksat juuri edellisenä päivänä viety pois.²³

¹⁶ Ruuth ja Halila 1974 s. 417, 419

¹⁷ Ruuth ja Halila 1974 s. 419. Petrell 1904 s. 135

¹⁸ Ruuth ja Halila 1974 s. 419. Petrell 1904 s. 135

¹⁹ Ruuth ja Halila 1974 s. 419. Petrell 1904 s. 135. Mottley 1739 s. II:78

²⁰ Ruuth 1908 s. 471. Ruuth ja Halila 1974 s. 419. Petrell 1904 s. 136-137

²¹ Ruuth 1908 s. 471. Ruuth ja Halila 1974 s. 421

²² Ruuth ja Halila 1974 s. 421

²³ Ruuth 1908 s. 476. Ruuth ja Halila 1974 s. 422

9. toukokuuta 1710 – Ensimmäinen alus nähty. Se on venäläinen.²⁴

11. toukokuuta 1710 – Wattrangin laivat ovat nyt täällä. Eivät voi enää mitään, sillä venäläiset ovat tulpanneet Uuraan salmen. Venäläiset saivat laivoistaan ammuksia, aseistusta ja ruokaa.²⁵ Alkaa näyttämään pahalta.

14. toukokuuta 1710 – Venäläisten laivat lähtivät mukanaan tsaarinsa Pietari. Tämä kuulemma itse kulki neljä päivää kaivannoissa. Jotkut niistä ovat jo aivan muureillamme. Pari tykkimiestä väittää, että heillä oli ampumalinja tsaariin, kun tämä seisoj kivellä Kivisillan lähellä. Saivat ammuttua, mutta eivät tsaaria tappaneet.²⁶

17. toukokuuta 1710 – Venäläiset ovat aloittaneet niemellä tykkipatteriston rakentamisen.²⁷

?. toukokuuta 1710 – Venäläiset rakentavat öisin, ettemme näkisi työtään. Tähän aikaan vuodesta ei paljoa auta. Olemme hyvin tietoisia tilanteen kehittymisestä.²⁸

?. toukokuuta 1710 – Sain ylennyksen vänrikiksi.²⁹

1. kesäkuuta 1710 – Venäläiset lähettivät linnaan sanansaattajan ehdottamaan neuvotteluja antautumisesta. Stiernstrählen arvion mukaan voimme jatkaa puolustusta, joten ei ole neuvottelujen aika. Illalla kello kuusi venäläiset aloittivat tykistötulen, johon vastasimme parhaamme mukaan.³⁰

?. kesäkuuta 1710 – Valamme luodeiksi jo luostarikirkon urkupillejäkin. Haavottuneita ja sairaita on satamäärin.³¹

5. kesäkuuta 1710 – Venäläisten patteria vastassa ollut muuri sortui.

²⁴ Ruuth ja Halila 1974 s. 423. Petrell 1904 s. 138-139

²⁵ Ruuth ja Halila 1974 s. 423. Petrell 1904 s. 139

²⁶ Ruuth 1908 s. 472

²⁷ Ruuth 1908 s. 472. Petrell 1904 s. 140

²⁸ Petrell 1904 s. 140-141

²⁹ Lindh 1928 s. 324

³⁰ Ruuth ja Halila 1974 s. 426. Petrell 1904 s. 142

³¹ Ruuth ja Halila 1974 s. 426

Venäjä valloitti Viipurin kesäkuussa 1710. Kaupungin puolustajat vietiin vankeina Venäjälle. Suuri osa jäi rakentamaan Pietaria, mutta upseerit vietiin pidemmälle itään. Osa päätyi Siperiaan asti.

Tässä kirjassa seurataan heistä yhden, Gabriel Saréenin (1687-1741), vankeudesta tunnettuja vaiheita. Samalla kerrotaan muidenkin Viipurissa vangittujen reitistä sekä kokemista asioista

Kirja sisältää luettelon Viipurissa vangituista upseereista ja virkamiehistä sekä näiden mukana vankeuteen kulkeneista naisista ja lapsista.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi